

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Explain the system of spheres (*galgalim*) as it was understood by the ancients.
2. What is the *Rakia* and how is it related to the spheres?
3. Where did Hashem hide the original light of Creation?
4. Why is it forbidden to gaze intently at the moon?
5. What will the sun and moon look like in the future?

This and much more will be addressed in the third lecture of this series: "Creating the Luminaries: The Formation of the Universe".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

**This lecture is dedicated to the memory and *Li-ilui Nishmos*
Mr. Robert Weinbaum, Mr. Ronald Israel, Mr. Reuven Moskowitz,
and Mr. and Mrs. Max and Mary Bednarsh
of blessed memory.**

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE
Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series XII Lecture #3

CREATING THE LUMINARIES: THE FORMATION OF THE UNIVERSE

I. The Majesty of the Heavens

A.

הא-ל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ד' א-להיך, ונאמר את ד' א-להיך תירא. והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד צמאה נפשי לא-להים לא-ל חי, וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמין מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב-א

This glorious and awesome G-d commanded us to love and fear Him, as it is stated (Deut. 6:5), "And you shall love Hashem, your G-d" and (Deut. 6:13), "You shall fear Hashem, your G-d". How does one come to love and fear Him? When a person contemplates His amazing and magnificent works and creations and observes His wisdom, which is beyond any comparison, without end, he will automatically feel love, and will praise, and glorify Him. and it will stir within him a strong desire to know the great Name, as [King] David said (Psalms 42:3), "My soul thirsts for G-d, for the living G-d." But as soon as that person thinks about these very things, he will suddenly recoil backwards with fright, realizing that he is but a small, base, and obscure creature, who, with his minute and inconsequential intelligence, is standing in the presence of He who possesses perfect knowledge, as [King] David said (Psalms 8:4), "When I behold Your heavens, the work of Your fingers . . . [I say to myself:] Who is man that you are mindful of him?"

Rambam Hilchos Yesodei HaTorah 2:1-2

B.

כתיב תורת ד' תמימה משיבת נפש עדות ד' נאמנה מחכמת פתי, אחר שאמר השמים מספרים כבוד א-ל, חזר ופירש בשבחה של תורה, ואמר שהיא מספרת בשבחה של הקב"ה יותר מן השמים ומן השמש והירח והכוכבים המוזכרים למעלה בתחלת המזמור. ופירוש הענין, שדוד התחיל ואמר, כי השמים מספרים כבוד א-ל, מפני שתנועת השמים תמידית ונצחית, וכל מתנועע צריך למניע, יודו השמים על כבוד א-ל, כלומר שיש א-לוה בעל כח מנהיג אותם בכחו ובאלותו, על כן אמר א-ל, כמו יש לאל ידי. והרקיע הוא הגלגל העליון ההולך ממזרח למערב הפך תנועת האחרים, מגיד מעשה ידיו שהם הנבראים וזה דבר ברור וראיה שהפילוסופים במחקר לבד הוציאו אותם. וכשסיפר הגדת השמים והשמש ואמר אין אומר וכו' בכל הארץ יצא קום, עד אין נסתר מחמתו, אמר תורת ד' תמימה משיבת נפש, כלומר שאלו ראיות ברורות לכבוד הא-ל וכי הם מעשה ידיו הכל, תורת ד' שלמה יותר מזה, והיא משיבת נפש ומחכימת פתי, כלומר שמסרת כל ספק מן הלבבות, מן החכמים, ומן שאינן מבינים מהלכות שמים ומערכי הכוכבים, והפליג בשבח התורה במזמור זה: רמב"ן, דרשת תורת ד' תמימה

It is written (Psalms 19:8), "The Torah of Hashem is perfect, reviving the soul; the testimony of Hashem is sure, making wise the simple." After [David] stated (Ibid. 19:2), "The heavens declare the glory of G-d", he then returned to praise the Torah and said that it declares the praises of the Holy One, blessed be He, more than the heavens and the sun and the moon and the stars, which are mentioned above at the beginning of the Psalm. The explanation is that David began [the psalm] and said that the heavens declare the glory of G-d because of the constant and eternal movement of the heavens, as everything that moves needs a mover. The heavens admit to the glory of G-d, meaning that there is a G-d who possesses power and directs the heavens through His power and strength. That is why the word for G-d in the verse is "E-l", [which means strength,] as in the verse (Genesis 31:29), "It is in the power ("el") of my hand". The "firmament" [mentioned in Psalms 19:2] refers to the highest celestial sphere which moves from the East to the West, opposite in direction to the other celestial spheres. "His handiwork declares" [mentioned in that verse] refers to the created beings. This is clear and is something that the philosophers proved on their own through their analysis. After the Psalmist finished his description of the creation with the words: and there is nothing hidden from the sun's heat, he says the words: The Torah of the L-rd is perfect, reviving the soul. In other words, although there are clear proofs to the glory of G-d and they are entirely His handiwork, Hashem's Torah is even more perfect [because] it revives the soul and makes the simple person wise. In other words, [the Torah] removes all doubt from the mind of both those that are wise and those that don't understand the movements of the heavens and the constellations. . . . **Ramban in his *drasha* (exposition) which began with the words, "The Torah of G-d is perfect"**

C.

הגלגלים הם הנקראים שמים ורקיע וזבול וערבות, והם תשעה גלגלים, גלגל הקרוב ממנו הוא גלגל הירח, והשני שלמעלה ממנו הוא גלגל שבו הכוכב הנקרא כוכב, וגלגל שלישי שלמעלה ממנו שבו נוגה, וגלגל רביעי שבו חמה, וגלגל חמישי שבו מאדים, וגלגל ששי שבו כוכב צדק, וגלגל שביעי שבו שבתאי, וגלגל שמיני שבו שאר כל הכוכבים שנראים ברקיע, וגלגל תשיעי הוא גלגל החוזר בכל יום מן המזרח למערב והוא המקיף ומסבב את הכל, וזה שתראה כל הכוכבים כאילו הם כולם בגלגל אחד ואף על פי שיש בהן זה למעלה מזה, מפני שהגלגלים טהורים וזכים כזכוכית וכספיר לפיכך נראים הכוכבים שבגלגל השמיני מתחת גלגל הראשון. כל גלגל וגלגל משמונה הגלגלים שבהם הכוכבים נחלק לגלגלים הרבה זה למעלה מזה כמוגלדי בצלים, מהן גלגלים סובבים ממערב למזרח, ומהן סובבים ממזרח למערב כמו הגלגל התשיעי החוזר ממזרח למערב, וכולן אין ביניהם מקום פנוי. . . . מספר כל אלו הגלגלים וצורת הליכתן ודרך הקפתן, וזו היא חכמת חשבון תקופות ומזלות, וספרים רבים חיברו בהן חכמי יון. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ג

The spheres are what is called [in Scripture] "shamaim" [heaven], "rakiah" [firmament], "zevul" [dwelling place], and "aravos" [ethereal]. **There are nine spheres.** The sphere closest to us is the sphere of the Moon. The second, which is above it, is the sphere which contains the planet Mercury. The third, which is above that, is the sphere that contains the planet Venus. The fourth contains the Sun. The fifth contains the planet Mars. The sixth contains the planet Jupiter. The seventh contains the planet Saturn. The eighth contains all the rest of the visible stars in the heavens. The ninth sphere rotates everyday from east to west. This sphere surrounds and encompasses all of the others.

The reason that all of the stars are visible and give the appearance of being [altogether] in one sphere, even though they are in spheres that are one above the other, is because the spheres are pure and clear like glass and sapphire. That is why the stars of the eighth sphere are visible underneath the first sphere.

Every single one of the eight star containing spheres is divided into many other spheres, one above the other like skin of an onion. Some have spheres which rotate from west to east. Others have spheres that rotate from east to west, just like the ninth sphere which rotates from east to west. **There is no empty space between them.** . . . The number of all of these spheres, the form of their movements and the path of their circuits is [called] the science of the calculations of the seasons and constellations. Greek scientists composed many works on this subject. . . . **Rambam, Hilchos Yesodei HaTorah Chapter 3**

D.

כבר בררו האחרונים שאין שום גלגל במציאות כלל. פירוש המלבי"ם לבראשית א:א

Modern scientists have already proven that the "spheres" do not exist at all.
Commentary of Malbim to Genesis 1:1

II. The *Rakia* (Firmament)

A.

הדעת הא' הוא שהרקיע הנזכר כאן הוא הגלגל העליון המקיף בכל ולזה נטו קצת מקדמוני חכמי האומות ואמרו שזה הרקיע שעל ראשי החיות שראה יחזקאל הנביא ושדבר ממנו ר' אליעזר בפרקיו ושממנו דבר המשורר באמרו ומעשה ידיו מגיד הרקיע (תהלים יט) הללוהו ברקיע עוזו (תהלים ק"נ). אבל הדעת הזו הוא בלתי נכון לפי שאם היה הרקיע שזכרה התורה בפרשה הזאת הוא הגלגל הראשון מה יהיו המים אשר עליו כמ"ש ובין המים אשר מעל לרקיע . . . גם יכחיש הדעת הזו העד הא' שאמר בעוף "על פני רקיע השמים" כי העופות לא יעופפו בגלגל הראשון וגם העד הב' המאורות שהם אינם נתונים בגלגל העליון המקיף, והעד ז' יהי רקיע נגלדה טפה אמצעית ונעשו ממנה שמי' התחתוניי' ושמים העליונים שלא יצדק זה על הגלגל הראשון.

הדעת הב' הוא שהרקיע הזה נאמר על כללות הגרמים השמימיים כי הם כלם יקראו כדור אחד ורקיע אחד ולזה יראה שנטה רש"י באמרו הם השמים שנבראו ביום ראשון אלא לחים היו ונקרשו בשני ולכן פירש יהי רקיע יחזק הרקיע ולזה ג"כ נטה הרמב"ן ורבי' נסים ופירשו הכתוב שאמר השם שמאותו חומר עליון שנברא ביום הא' לדעתם יתהוה הרקיע שהוא הכדור השמימי כלו . . . אבל ישיגו לדעת הזה ספקות הא' שאם היה הרקיע כלל הגרמים השמימיים מה הם המים אשר עליו כי הנה למעלה מהם אין מים יסודיים ולא גלגליים שנקראו בשם מים והנבדלים לא כנה אותם בשם מים כמו שיבאר ומה הם א"כ המים ההם. והרמב"ן כתב שהוא סוד שלא ניתן לביאור ונמשך אחריו רבינו נסים . . . ויקשה עליו עוד העד הי' מאמרם ז"ל נטל הקב"ה כל מי בראשית ונתן חצים ברקיע וחצים באוקינוס א"כ גם הדעת הזו הב' לא יתכן.

הדעת הג' הוא השטח הקערורי מגלגל הלבנה שהוא המבדיל בין המים התחתונים שהם ההוויות השפלות ובין המים העליונים שהם הגרמים השמימיים כי בהיות שם מים כולל לכל הגשמים עליונים ותחתונים והיה הבדל עצום בין הגשם העליון הנצחי לגשם השפל הנפסד רצה ית' לתת ביניהם הבדל מקומי ושם הגשמי' הנכבדים למעלה ופחותים למטה וחדש שטח א' בקערורית גלגל הלבנה להיות מבדיל בין העליונים לתחתונים וזהו אמרו ויעש א'—להים את הרקיע שתקנו ועשאו שטח מתוקן שוה להבדיל ביניהם וכבר ספר זה הדעת הר' יצחק ישראלי בספר יסוד עולם . . . ואיך יציור א"כ שנברא גלגל הלבנה ביום א' בלי שטח קערורי ועוד שהגורמים השמימי נבדלים היו מהשפלים בטבע ובצורה וגם במקום ובמצב . . . ומה היה אם כן הצורך בהבדל החדש הזה שהבדיל בכריאת השטח ההוא . . .

הדעת הד' הוא שלא נאמר רקיע אלא על האויר שהוא נחלק לג' חלקים . . . הא' הוא העליון המים הסמוך ליסוד האש מקבל חומו מאד עד ששישמהו חם ויבש ולא יתילדו בו מפני זה עננים ומטר כי אין שם קור מקבץ ושם יתילדו הכוכבים בעלי הזנבות. והחלק הב' הוא האמצעי ואינו יכול כ"כ חם כראשון ולכן יתילדו בו העננים והמטר . . . והחלק הג' הוא התחתון מהאויר הקרוב אלינו והוא חם להתהפכות נצוץ השמש המכה ביסוד הארץ אשר מזה הצד הוא ספירי. והחלק הזה האחרון מהאויר יאמר הדעת הזה שקרא הכתוב רקיע והיה מבדיל מים למים רוצה לומר המים היסודיים התחתוניים שהם מים בפועל ובין המים אשר בכח שהם בחלק האמצעי שבאויר שיתילד בו המטר ולכן קראו גם כן מים. ואמרו בעלי הדעת הזה שאלו הם המים שזכרו חז"ל שהיו תלויים במאמר ופירותיהם הגשמים הנה. א"כ המים התחתונים הם המים היסודיים שהם בפועל. והרקיע הוא החלק התחתון מהאויר הקרוב אלינו. . . לא כן אנכי עמדי שהדעת בעיני שוא ודבר כזב . . . שהמאורות הם ברקיע השמים ושם נתנו לא בחלק האויר הקרוב אלינו וכבר חשב הראב"ע להנצל מהספק הזה באמרו שייחס הכתוב המאורות לרקיע השמים לפי שבו יראו אבל זה באמת זיוף והטעאה לפי שהכתוב אומר בביאור יהי מאורות ברקיע השמים ויתן אותם א'—להים ברקיע השמים והוא המורה שהם נתונים בו לא שיראו באמצעותו . . . ולמה יוחסו א"כ לרקיע שהוא החלק התחתון בלבד . . . למה קרא החלק מהאויר בשם רקיע ובשם שמים . . . והתימה מהאנשים שלמים הם אתנו הרב המורה והראב"ע איך טובעו בדעת הנפסד הזה בסבה קלה וחלושה ואיך הביאם אליו הכרח מועט שהוא להמנע אצלם מציאות מים עליונים מעל השמים כאלו לא יאמר שם מים אלא על המים התחתונים היסודיים אשר אתנו ואיך הדבר כן כי הנה מצאנו שם מים נאמרים על הנבואה וחכמת התורה כמה שנאמר הוי כל צמא לכו למים . . . וככה היה להם לפרש המים אשר מעל לשמים . . .

והדעת הה' הוא שהרקיע הנזכר כאן הוא גוף כדורי חזק נעשה ביום ב' בתוך יסוד המים והוא נקבע ממוצע בחלל העולם ומים קבועים עליו ומים אחרים תחתיו אלא שבני האדם לא ירגישו בו וזה היה דעת רב סעדיה גאון וגם מחכמי האומות אמרו כן אבל הדעת הזה אין ראוי לשגיח בו כיון שאין מציאות מאמת אותו ולא בא עליו מופת והם באמת דמיונות בני אדם . . .

והנראה אלי באמת ענין הרקיע . . . שהשמים שנבראו ביום הא' היה גלגל א' בלבד עב וגדול מאד ואותו כדור רב ועצום נעשה בראשונה ואמנם אותו הרקיע שנעשה ביום הב' הם כלל הגלגלים המוקפים אותם שהם נכנסים בתוך גלגל העליון והם נעשה מאותו כדור גדול שנברא ביום הא' . . . שכלל בשם שמים שאר הגלגלים המוקפים ממנו שקרא בשם רקיע

להיותם דבר נטוי ומרוקע. . . וקרא מים הכדור העליון שנברא ביום הראשון. . . ואין פירושו שהבדיל מהמים התחתונים כי אם שהבדיל בין המים העליונים עצמם הבדלים גדולים באותם הגלגלים אשר עשה במעשה הרקיע. . . אמנם ויבדיל א-להים בין המים הם שתי הבדלות אחרות שעשה יתברך אחת במים התחתונים עצמם אלו מאלו ואחת במים העליונים הרקיעים עצמם. . . פירוש האברבנאל לבראשית א:ו

The first opinion [regarding the nature of the *rakia* (firmament)] is that it is referring to the upper sphere which surrounds the entire [creation]. This opinion is also maintained by some of the early non-Jewish scholars. They maintain that the *rakia* [mentioned in the Creation narrative] is the same as that which is mentioned [in the Book of Ezekiel], which Ezekiel saw on top of the head of the *Chayos* (angels), and of which Rabbi Eliezer, in his Chapters [of Midrash - i.e. Pirkei D'Rabbi Eliezer] speaks. The Psalmist [also] speaks of this when he stated (Psalms 19:1), “. . . the *Rakia* proclaims His handiwork,” and (Ibid. 150:1), “Praise Him in the *Rakia* of His power!” **This opinion, [however,] is incorrect. For if the *Rakia* referred to in this section of the Torah would be the uppermost sphere, what then, is the water which is above it, as it is stated in Scripture (Gen. 1:7), “. . . and He divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament.” . . .** This opinion is also contradicted by the first of my previously mentioned citations, the verse regarding the birds (Ibid. 1:20) “. . . and birds that may fly above the earth in the open firmament of heaven.” For the birds do not fly in the uppermost sphere. Also it is contradicted by the second of my citations regarding the luminaries (Gen. 1:14, “Let there be lights in the firmament of the heaven”) which are not placed in the uppermost sphere. The sixth citation, [a Midrash on the verse,] “Let there be a *Rakia*”, ‘A drop [of water] in the middle hardened [and became the *Rakia*]; as a result there developed the lower heavens and the upper heavens,’ does not conform to the *Rakia* being the uppermost sphere.

The second opinion is that this *Rakia* is referring to the entirety of the Heavenly bodies, for they can be viewed, [in a sense] as being one sphere and one *Rakia*, firmament. It would seem that Rashi seems to lean towards such an understanding, by his statement (in his commentary to Gen. 1:6), “These are the selfsame Heavens that were created on the first day. They were moist, however, and they hardened on the second day.” For this reason, he explained that the words (Gen. 1:6.), “Let there be a firmament,” meant, “Let the firmament be strengthened.” It seems that this is also the opinion of Ramban and Rabbainu Nissim, for they explain the verse (Ibid.) to mean that G-d said that from the original substance that was created on the first day the *Rakia* should be created, which is the entire sphere of the heavens. . . . There are, however, criticisms which undermine this opinion. The first objection is that if the *Rakia* included all of the bodies of Heaven [including all of the spheres and their contents], what, then, is the water which lies above it, for above [the heavens] there is no physical water nor are there [separate] spheres that are referred to [metaphorically] as water. The spiritual beings, [which lie above the spheres] would not be called, “water”, as we will explain. What, then, is the [upper] water? The Ramban writes that it is a mystery whose explanation is elusive. Rabbainu Nissim follows [the Ramban’s] approach. . . . In addition, the tenth citation poses a difficulty for them, “The Holy One, blessed be He, took all of the waters of Creation and placed half of them in the *Rakia* and half of them in the ocean.” Therefore, even this second opinion is incorrect.

The third opinion is that [the *Rakia*] refers to the inner surface of the lunar sphere which separates the “lower water”, which is part of the lower [physical] existence, and the “upper water” which is actually referring to the heavenly bodies, for water is an all inclusive term and refers to all of the forms of “*geshamim*”, (existence or radiant flow) the higher form and the lower form. A sharp demarcation exists between the higher and eternal “*geshamim*” and the lower and faulty “*geshamim*”. [In addition to this,] the Blessed One wanted to place a spacial demarcation between them. He placed the esteemed “*geshamim*” above and the inferior “*geshamim*” below and created a membrane at the inner surface of the lunar sphere that it serve as a demarcation between them. This is what is meant by the verse (Gen. 1:7), “And G-d made the firmament . . .”, which means that He improved it and made it a finished and smooth membrane to divide between them. Rav Yitzhak Yisraeli, in his work, *Yesod Olam*, expressed this view. . . . [But this cannot be so,] for how is it possible that the sphere of the moon was created on the first day without already having an inner surface. In addition, the heavenly bodies are distinct from the lower ones by their very nature and form, as well as, spacial place and situation . . . What need was there for the creation of a new demarcation in the form of this membrane on the inner surface. . . .

The fourth opinion is that the term “*Rakia*” is only referring to the air [or atmosphere], which is divided into three parts . . . The first and upper part is the water that borders the elementary fire. It greatly absorbs heat and, as a result, is hot and dry and will not produce clouds or rain, for there isn’t [the necessary] mass of cold [air]. It is in this area that the comets are created. The second and middle part is not as hot as the first and, as a result, clouds and rain are formed. . . . The third and lower part of the atmosphere, that which is closest to us, is hot due to the rays of the sun which are reflected by the surface of the earth which is, [in a sense,] crystalline like. This lower part of the atmosphere is, according to this opinion, what is referred to [by Scripture] as *Rakia*. The meaning of, “and let it divide the waters from the waters,” is that the physical lower water, which is the actual water, is divided from the potential water which is in the middle part of the atmosphere which produces rain. That is why it is also called water. Those of that opinion maintain that [this upper potential water] is what [our Sages refer to] as being suspended through [G-d’s] utterance. It’s produce is the rain. Accordingly, the lower waters are the physical actual waters and the *Rakia* refers to the lower part of the atmosphere which is closest to us. . . . **I disagree with them, for this opinion is worthless and false.** . . . For the luminaries are in the *Rakia HaShamayim* (firmament of the heaven) and there they were placed, not in the atmosphere that is close to us. Rav Avraham ibn Ezra thought to extricate himself from this problem by saying that the reference to the luminaries being in the *Rakia HaShamayim* (firmament of the heaven) is referring to their being visible there, [but not where they were actually placed]. This is surely false and misleading, for Scripture clearly states, “Let there be luminaries in the firmament of the heaven . . . And God set them in the firmament of the heaven.” This indicates that they were placed there, not that they would be visible through its medium. . . . And why then was it described in relationship to the [whole] *Rakia*, if it only refers to the lower part. . . . [And furthermore,] why did He call a [specific] part of the atmosphere *Rakia* and *Shamayim*, [and not the whole atmosphere.] . . . It is amazing that people of such stature, such as the authors of the *Moreh Nevuchim* (Maimonides) and Rav Avraham ibn Ezra, should have fallen into such a flawed explanation on the basis of such weak and inconsequential reasoning. How could they have felt compelled to reach such a conclusion merely because they refused to believe in the existence of a higher form of water above the

heavens, as if to say that the term, “water,” could only be referring to the physical water which is with us. This is not so! For we find the term, “water,” referring to prophecy and the wisdom of Torah, as it says (Isaiah 55:1), “Ho, every one who thirsts, come to the waters . . .” In this manner, they should have explained [the phrase], “The water which is above the heavens” . . .

The fifth opinion is that the *Rakia* which is mentioned here is a strong spherical body which was made on the second day in the midst of the physical water and was placed in the middle air space of the world. Water was placed above it and water below it, but mankind is unaware of it. This is the opinion of Rav Sadyah Gaon and there are non-Jewish scholars that maintain the same opinion. But this opinion is not worthy of attention since there is no direct or indirect [physical] evidence supporting it. It is truly merely the product of human imagination. . . .

What seems to me to be the true explanation . . . is that the heaven which was created on the first day was just one sphere which was thick and extremely large. This tremendous sphere is what was originally created. The *Rakia* that was made on the second day, however, is the totality of the spheres which are surrounded and placed within the upper sphere. They were formed from the large sphere that was created on the first day. . . . For He included in the name, *Shamayim* (heaven) the other spheres which are surrounded by it. These were called “*Rakia*” because it is something that is stretched and made firm . . . and he called the higher sphere which He created on the first day, “water”. . . . The explanation of the verse is not that He separated between the lower waters but rather that He created significant divisions between the higher “waters” themselves, within those spheres which He made through creating the *Rakia* . . . However, the verse, “*vayavdil bein hamayim asher mitachass larakia uvein hamayim asher mayal larakia*” [normally translated, “And He divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament,”] is **not** to be understood [so but rather] that He created two other divisions, a division both within the lower waters as well as within the upper waters that He created. . . . **Commentary of Abrabanel to Gen. 1:6**

B.

ודעתי אינה נוחה גם מזה שזה יצדק לדעת הקדמונים שהיו אומרים שיש גלגלים במציאות שבהם קבועים או חוזרים כל כוכבי השמים, וא"כ י"ל שמ"ש את השמים הם הגלגלים שהם נבראו בראשון והשמש והירח והכוכבים נבראו ברביעי ונתלו בגלגלים שנקרא רקיע השמים אבל כבר בררו האחרונים שאין שום גלגל במציאות כלל. . . . וא"כ אם לא ברא את הכוכבים לא ברא מאומה שאין שם דבר נברא זולתם ועוד שכבר התברר בדברי התוכנים האחרונים שגם כוכבי השמים וכסיליהם אינם מגשם חמישי כדעת הקדמונים רק הבלתי מאירים כמו הירח והדומה לו הם מורכבים מד' יסודות כמו הארץ שלנו וא"כ למה הארץ הזאת נבראת ביום הראשון והיתה תהו ובהו וחשך ושאר הכוכבים רעותיה לא נבראו עד יום הרביעי. . . . מזה מוכרח שבמ"ש שברא א-להים את השמים ר"ל שהוציא תיכף כדורי השמש והירח וכל הכוכבים כמו שהוציא כדור הארץ ומן הסברא שתכף התחילו ללכת בעגלותיהם ולרוץ במרוצתם כמו שילכו כל ימי עולם רק שכדור השמש לא נמצא בו עדיין החומר המאיר. שזה לא נתן בו עד יום הרביעי כמו שיתבאר. . . . פירוש המלבי"ם לבראשית א:א

I am not comfortable even with [the Abrabanel's explanation,] for it is based upon the opinion of the ancients who said that there are actual spheres in which there is set or within it revolves all of the stars of the heavens. Accordingly, one could define the "heavens" as being the spheres which were created the first day and the sun, moon, and stars were created the fourth day and were suspended within the spheres which are called, *Rakia HaShamayim* (the firmament of heaven). The later scholars have proved, however, that there are no actual spheres at all. . . . That being the case, if G-d had not created the stars [on the first day,] then He had not created anything, for there is no other creation [in the heavens] besides them. . . . In addition, modern day scientists have proved that the stars of the heaven and their constellations are not made up of a fifth substance (quintessence), which was the opinion of the ancients, but rather those heavenly bodies that are not intrinsically luminous, such as the moon and other like bodies, are made up of the four elements, just like our earth. If so, why was the earth created on the first day in a state of chaos, desolation, and darkness and the other stars [or planets] which are made up of much the same composition, should only be created on the fourth. . . . From this, it is clear that the meaning of the statement that G-d created the heavens is that He immediately brought forth [on the first day] the ball of the sun, moon, and all of the stars, just as he brought forth the ball of the earth. Logic would dictate that they immediately began to travel in their respective orbits, just as they have done since their inception. The only difference is that the ball of the sun did not as yet have the substance that would cause it to illuminate. This was not given to it until the fourth day, as we will explain.

Commentary of Malbim to Genesis 1:1

III. Mystery of the Great Luminaries

A.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם: וְהָיוּ לְמְאֹרֹת בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת-הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמַשְׁלַת הַיּוֹם וְאֶת-הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַשְׁלַת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרַקִּיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ: וּלְמַשֵּׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב: וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: בְּרֵאשִׁית אֵיד-יט

And G-d said, Let there be luminaries in the firmament of the heaven to divide the day from the night; and let them be for signs, and for seasons, and for days, and years; And let them be for luminaries in the firmament of the heaven to give light upon the earth; and it was so. And G-d made two great luminaries; the large luminary to rule the day, and the small luminary to rule the night; and He made the stars. And G-d set them in the firmament of the heaven to give light upon the earth, And to rule over the day and over the night, and to divide the light from the darkness; and G-d saw that it was good. And there was evening and there was morning, the fourth day. **Genesis 1:14-19**

B.

רבי שמעון בן פזי רמי, כתיב: (בראשית א') ויעש א-להים את שני המאורות הגדולים וכתיב: את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה: רבש"ע, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד? אמר לה: לכו ומעטי את עצמך אמרה לפניו: רבש"ע, הואיל

ואמרתי לפניך דבר הגון, אמעית את עצמי? אמר לה: לכי ומשול ביום ובלילה, אמרה ליה: מאי רבותיה, דשרגא בטיהרא מאי אהני? אמר לה: זיל, לימנו כך ישראל ימים ושנים, אמרה ליה: יומא נמי, אי אפשר דלא מנו ביה תקופתא, דכתיב (בראשית א') והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים, זיל, ליקרו צדיקי בשמיך: (עמוס ז') יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א' י"ז) דוד. . . הקטן. חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקב"ה: הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו דאמר ר"ש בן לקיש: מה נשתנה שער של ראש חדש שנאמר בו (במדבר כ"ח) לד' - אמר הקב"ה: שער זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח. חולין ס:

R. Shimon b. Pazzi pointed out a contradiction [between verses]. One verse says (Gen. 1:16), "And G-d made the two great luminaries," and immediately the verse continues, "The greater luminary . . . and the lesser luminary." The moon said unto the Holy One, blessed be He, "Sovereign of the Universe! Is it possible for two kings to wear one crown?" He answered: "Go then and make yourself smaller." "Sovereign of the Universe!" cried the moon, "Because I have suggested that which is proper, must I then make myself smaller?" He replied: "Go and you will rule by day and by night." "But what is the value of this?" cried the moon; "Of what use is a lamp in broad daylight?" He replied: "Go. Israel shall reckon by you the days and the years." "But it is impossible," said the moon, "to do without the sun for the reckoning of the seasons," as it is written (Gen. 1:14), "And let them be for signs, and for seasons, and for days and years." "Go. The righteous shall be named after you as we find, "Jacob the Small," (Amos 7:2) "Samuel the Small," (Shmuel HaKatan) "David the Small" (Samuel I 17:14) On seeing that it would not be consoled, the Holy One, blessed be He, said: "Bring an atonement for Me for making the moon smaller." This is what was meant by R. Shimon b. Lakish when he declared: Why is it that the he-goat offered on the new moon is distinguished in that there is written concerning it, "unto the L-rd?" (Numbers 28:15) Because the Holy One, blessed be He, said, "Let this he-goat be an atonement for Me for making the moon smaller." **Chulin 60b**

C.

ברביעי חבר שני מאורות, ולא זה גדול מזה, שוין בגובהן ובתארן ובאורן, שנ' ויעש א-להים את שני המאורות, נכנס תחרות ביניהן, זה אומ' לזה אני גדול ממך, וזה אומ' לזה אני גדול ממך, מה עשה הקב"ה ליתן שלו' ביניהם, הגדיל אחד והקטין האחר, שנ' את המאור הגדול לממשלת ביום ואת המאור הקטן לממשלת בלילה. פרקי דרבי אליעזר פרק ה

On the fourth day He created the two luminaries. Neither was larger than the other. They were equal in height, form, and luminance, as it stated (Gen. 1:16), "And G-d made the two luminaries." A disagreement began between them. One said, "I am greater than you." The other replied, "I am greater!" What did the Holy One, blessed be He, do in order to create peace between them? He enlarged one and diminished the other, as it is stated (Ibid.), "the great luminary to rule over the day and the small luminary to rule over the night." **Midrash Pirkei D'Rabbi Eliezer Chapter 5**

D.

מתחלה היו משתמשין יחד ביום ובלילה ואם עכ"פ היה הפרש בין יום ולילה נאמר שהשתמשו יחד ביום ובלילה שקעו שניהם ולא היה להקב"ה לקבוע אחד ביום ואחד בלילה בלא מיעוט שא"כ לא היה הפרש בין ביום לילה והיה חשיכה כאורה וע"י המיעוט נעשה החושך ופייסה שתהי מושלת ביום ובלילה. פירוש מהר"ם שי"ף לחולין ס:

Originally, they served together by day and by night. If there was even at that time a distinction between day and night, then we will [be forced to] say that they served together by day and they both set at night. The Holy One, blessed be He, couldn't have placed them [to serve at separate times,] one by day and one by night without having diminished [the one at night]. Otherwise there wouldn't be a distinction between day and night as night would have been as light as daytime. Through the diminution [of the moon,] darkness was created. He appeased it by having it rule over day and night.
Commentary of Maharam Shiff to Chulin 60b

E.

יהי מאורות . . . ומהו המאורות מעשה האור שיוולד מן האור שנברא ביום ראשון יחלק לב' חתיכות, האחת גדולה מחברתה הם שמש וירח ומה שכתוב: ואת הכוכבים נאמר בעשייה ולא נאמר בצוואה ללמד שמאליהם נבראו כשנחלק האור לב' ניתזו ממנו ניצוצות ומהם היו הכוכבים. פירוש החזקוני לר' חזקיה ב"ר מנוח לבראשית א:יד

Let there be luminaries . . . What are the luminaries? They are products of the [original] light that was created on the first day. One of them is larger than the other i.e the sun and the moon. The stars are mentioned in the final making of the luminaries but not in conjunction with the commandment, ["Let there be luminaries"]. This teaches us that they were created on their own. When the luminaries split up into two parts, sparks went out and, from them, the stars were formed. **Commentary of Chizkuni to Genesis 1:14**

IV. The Hidden Light

A.

ואור ביום ראשון איברי? והכתיב ויתן אתם א-להים ברקיע השמים וכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי - כדרכי אלעזר. דאמר רבי אלעזר: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון - אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים - עמד וגנזו מהן, שנאמר (איוב ל"ח) וימנע מרשעים אורם. ולמי גנזו - לצדיקים לעתיד לבא שנאמר וירא א-להים את האור כי טוב, ואין טוב אלא צדיק, שנאמר (ישעיהו ג') אמרו צדיק כי טוב. כיון שראה אור שגנזו לצדיקים שמח, שנאמר (משלי י"ג) אור צדיקים ישמח. כתנאי: אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, דברי רבי יעקב. וחכמים אומרים: הן הן מאורות שנבראו ביום ראשון ולא נתלו עד יום רביעי. הגיגה יב.

But was the light created on the first day? For, behold, it is written (Genesis 1:17), "And G-d set them in the firmament of the heaven," and it is [further] written (Genesis 1:19), "And there was evening and there was morning, a fourth day." This is [to be explained] according to R. Elazar. For R. Elazar said: The light which the Holy One, blessed be He, created on the first day, one could see thereby from one end of the world to the other; but as soon as the Holy One, blessed be He, beheld the generation of the Flood and the generation of the Dispersion, and saw that their actions were corrupt, He arose and hid it from them, for it is said (Job 38:15), "But from the wicked their light is withholden." And for whom did he reserve it? For the righteous in the time to come, for it is said (Genesis 1:4), "And G-d saw the light, that it was good;" and "good" means only the righteous, for it is said (Isaiah 3:11), "Say ye of the righteous that he is good." As soon as He saw the

light that He had reserved for the righteous, He rejoiced, for it is said (Prov. 13:9), “He rejoices at the light of the righteous.” Now Tannaim [differ on the point]: The light which the Holy One, blessed be He, created on the first day one could see and look thereby from one end of the world to the other; this is the view of R. Jacob. But the Sages say: It is identical with the luminaries; for they were created on the first day, but they were not hung up [in the firmament] till the fourth day. **Chagiga 12a**

B.

מוכח בהדיא שרש"י סבירא ליה דלדברי הכל שהאור הראשון נגנז, ואין בזה מחלוקת כלל אפילו לדברי חכמים. אלא שרש"י סבירא ליה דאף לדברי חכמים שאמרו, 'הן הן המאורות שנבראו ביום ראשון' סבירי להו שגנז מקצת האור, והוא האור הבהיר, ונגנז לעתיד לבא, והאור שהוא לעולם הזה נשאר. . . . והכל מודים שהקב"ה גנז את האור לצדיקים; לרבי יעקב כל האור גנזו, ואותו שנברא ביום ד' הוא אור אחר. ולחכמים לא היה אור יום ד' אור אחר, אלא מאותו אור נשאר מקצת. וכן יש במדרש הבהיר (אות קס) כי שביעית אותו האור נשאר, והשאר נגנז, וכיון דהוא שביעית אור הראשון אינו כל כך מאיר כמו שהיה שלם: מהר"ל מפראג, ספר גור אריה, בראשית א:יד

It is clearly evident that Rashi maintains that everyone holds that the original light was hidden, and even the Sages, [who disagree with R. Yaakov], agree to this. Rather Rashi is of the opinion that even the Sages who said, “It is identical with the luminaries”, maintain that the original light was partially hidden. This luminous light was hidden for the future and the light which is to be used in this world remained. . . . And everyone agrees that the Holy One, blessed be He, hid the light for the righteous. According to R. Yaakov, the entire light was hidden and that which was created on the fourth day was a different form of light. According to the Sages, the light on the fourth day was not distinct but rather the remains of the original light. We find a similar statement in the Midrash Bahir (par. 160), “For only a seventh of the original light remained and the rest was hidden.” Since it is only a seventh of the original light, it doesn't shine with the same intensity as when it was completely intact. **Maharal of Prague, Sefer Gur Aryeh, Gen. 1:14**

C.

ר"ש בן לקיש, דאמר: אין גיהנם לעולם הבא, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה, שנאמר: וזרחה לכם יראי שמי שמש וגו' ולא עוד, אלא שמתעדנין בה, שנאמר: (מלאכי ג) ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק והרשעים נידונין בה, שנא': (מלאכי ג) הנה היום בא בוער כתנור וגו'. נדרים ה:

R. Shimon b. Lakish, who said: There is no Gehinnom (Hell) in the world to come, [at the end of days,] but the Holy One, blessed be He, will draw forth the sun from its sheath; the righteous shall be healed, and the wicked shall be judged and punished thereby. As it is written (Malachi 3:20), “But unto you that fear My name shall the sun of righteousness arise with healing in its wings.” Moreover, they shall be rejuvenated by it, as it is written, “And you shall go forth and grow up as calves of the stall.” (Ibid.) But the wicked shall be punished thereby, as it is written (Ibid. 19), “Behold, the day is coming that shall burn as an oven, and all the proud, yea, and all that do wickedly, shall be stubble; and the day (sun) that is coming shall burn them up, so says the L-rd of H-sts, that it shall leave them neither root nor branch.” **Nedarim 8b**

D.

נראה דר"ש בן לקיש אזיל לשטתו כדאיתא במדרש בראשית פר' ג' וירא א-להים את האור כי טוב ראה שאין הרשעים כדאי להשתמש בהם עמד גנזו לצדיקים לעתיד לבא וסיים שם וכן דרשו ב' גדולי דור ר"י ורשב"ל וכן הוא שם בפ' י"א ובחגיגה פ' אין דורשין כדכתיב וימנע מרשעים אורם לכן הם נדונים בה לפי שהם גרמו הגניזה שלא ישתמש בה העולם ולהכי קאמר הקב"ה מוציא חמה מנרתקה ממקום שגנזו שם. ס' עיון יעקב לר' יעקב ריישר (בעהמ"ס חק יעקב ושו"ת שבות יעקב) לנדרים ח:

It seems that R. Shimon ben Lakish is consistent with his stated opinion in the Midrash (Beraishis Rabbah Parsha 3) . . . [that the original light was hidden] . . . Therefore he [now] stated that the Holy One, blessed be He, will draw forth the sun from its sheath, *from the place in which it was hidden*. **Sefer Iyun Yaakov, R. Yaakov Reisher, author of Chok Yaakov and Shvus Yaakov**

E.

וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה דהוי שפיר מעין החתימה ופתיחה דיוצר אור היינו אור שברא הקב"ה בו' ימי בראשית ולא היה העולם כדאי להשתמש בו וגנזו לצדיקים לעתיד לבא ועל אור זה נאמר (ישעיה ס') והלכו גוים לאורך והיינו נמי אור חדש שחדש בו' ימי בראשית שעתידי הקב"ה לחדש לנו ע"כ. טור אורח חיים סימן נט

My master, my father, of blessed memory, (R. Asher ben Yechiel - Rosh) wrote in a responsum that [the passage, "A new light shall shine on Zion and may we all merit to be illuminated by its light"] is considered to be similar to the end and beginning of [the benediction]. This is because [the phrase,] "The Creator of light," refers to the light which the Holy One, blessed be He created in the six days of creation. Since the world was not worthy of using [this primal light], He stored it away for the righteous for the future. Regarding this light is it stated (Isaiah 60:3), "And the nations shall come to your light . . ." This is also the meaning of [the phrase,] "A new light . . ." It refers to the light which He originally created in the six days of creation which He is going to renew for us. **Tur, Orach Chaim 59**

F.

(1) רב חסדא רמי: כתיב (ישעיהו כד) וחפרה הלבנה ובושה החמה וכתוב (ישעיהו ל) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים לא קשיא: כאן - לעולם הבא, כאן - לימות המשיח. ולשמואל, דאמר: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד, מאי איכא למימר? אידי ואידי לעולם הבא, ולא קשיא: כאן במחנה שכינה, כאן במחנה צדיקים. פסחים סח.

R. Hisda pointed out the apparent contradiction of [two verses]. It is written (Isaiah 24:23), "Then the moon shall be confounded, and the sun ashamed (i.e. fade into insignificance because of the light radiating from the Shechina);" whereas it is [also] written (Ibid. 30:26), "Moreover the light of the moon shall be as the light of the sun, and the light of the sun shall be multiplied "shivasaim" (a multiple of seven), as the light of the seven days"? There is no difficulty: The former refers to the world to come; the latter to the days of the Messiah. But according to Shmuel, who maintained, "This world differs from the Messianic age only in respect of the servitude to governments," what can

be said? [The answer is that] both refer to the world to come, yet there is no difficulty: One refers to the camp of the righteous; the other, to the camp of the Shechina. **Pesachim 68a**

(2) *יהיה שבעתים כאור שבעת הימים - שבעתים הן ארבעים ותשע, וכתיב כאור שבעת הימים ארבעים ותשע כאור שבעת ימים של עכשיו, נמצא עודף על אור של עכשיו שלש מאות וארבעים ושלשה. רש"י שם*

The light of the sun shall be multiplied "shivasaim" (a multiple of seven), as the light of the seven days - "shivasaim" actually means that it will be multiplied forty-nine fold (seven times seven). In addition it is written, "as the light of the seven days," which is referring to the combined light of an ordinary period of seven days. It implies, then, that the intensity will be three hundred and forty three times [that of today]. Rashi ibid.

V. The Light of the Moon

A.

(1) כל שלא חס על כבוד קונו רתוי לו שלא בא לעולם מאי היא? רבי אבא אמר: זה המסתכל בקשת, . . . דכתיב (יחזקאל א') כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ד'. . . דרש רבי יהודה ברבי נחמני, מתורגמני דריש לקיש: כל המסתכל בשלשה דברים עיניו כהות: בקשת, ובנשיא, ובכהנים. בקשת - דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם הוא מראה דמות כבוד ד', בנשיא - דכתיב (במדבר כ"ז) ונתת מהודך עליו. המסתכל בכהנים בזמן שבית המקדש קיים, שהיו עומדין על דוכנן ומברכין את ישראל בשם המפורש.

Whosoever does not take into consideration the honor of his Maker, it would be more merciful if he hadn't come into the world. (Chagiga 11b) What does this mean?

R. Abba said: It refers to one who looks at the rainbow. . . . for it is written (Ezek. 1:28), "As the appearance of the rainbow that is in the cloud in the day, so was the appearance of the brightness round about. This was the appearance of the likeness of the glory of the L-rd." . . . R. Yehudah b. R. Nachmani, the speaker of Resh Lakish expounded: Anyone who looks at three things, his eyes become dim; at the rainbow, and at the Prince, and at the priests. At the rainbow, because it is written (Ezekiel 1:28), "As the appearance of the rainbow that is in the cloud in the day of rain . . . This was the appearance of the likeness of the glory of the L-rd." At the Prince, for it is written (Num. 27:20), "And you shall put of Your dignity (spiritual radiance) upon him." One who looks at the priests at the time when the Temple existed, when they stood upon their platform and blessed Israel with the Distinguished Name [of G-d] (Tetragrammaton). **Chagiga 16a**

(2) *ומברכין את העם בשם המפורש - שהשכינה שורה על קשרי אצבעותיהם. רש"י שם*

. . . and blessed Israel with the Distinguished Name [of G-d] (Tetragrammaton) For the Shechina (Divine Presence) rests upon the joints of their fingers. **Rashi ibid.**

(3) ואסור להסתכל בקשת הנראה בענן מפני כבוד השכינה דכתיב כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגו', וכן אסור להסתכל בלבנה. ורבינו מאיר הלוי היה מזהיר מאד על הדבר כן

כתב בספר שושן סודות. (פרק ב מצוות לא תעשה מדברי קבלה ומדברי סופרים התלויים בעין). ספר חרדים

It is forbidden to intently gaze at a rainbow as it appears in a cloud because of the honor of the Divine Presence, as it is written (Ezekiel 1:28), "As the appearance of the rainbow that is in the cloud . . ." **Similarly, it is forbidden to intently gaze at the moon.** Rabbi Meir HaLevi severely admonished [others] regarding this thing. So is written in the work, "Shoshan Sodos". **Sefer Chareidim**

B.

ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו - כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא: (שמות י"ב) החדש הזה וכתוב התם (שמות ט"ו) זה א-לי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל: אילמלא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש - דיים. אמר אביי: הלכך נימרינהו מעומד. . . . אמר רב יהודה: ברוך [וכו'] אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ד' מחדש חדשים. סנהדרין מב.

R. Acha b. Chanina also said in the name of R. Assi in R. Yochanan's name: Whoever pronounces the benediction over the new moon in its due time welcomes, as it were, the presence of the Shechinah: for one passage states, *This* month; (Ex. 12:2) whilst elsewhere it is said, *This* is my G-d, and I will glorify Him. (Ex. 15:2) In the school of Rabbi Yishmael it was taught: Had Israel inherited no other privilege than to greet the presence of their Heavenly Father once a month, it would have been sufficient. Abaye said: Therefore, we must recite it standing. . . . According to Rav Yehudah, the following is the correct benediction: Blessed etc. who created the Heavens with His word, and all their Hosts with the breath of His mouth. He appointed unto them fixed laws and times, that they should not change their ordinance. They rejoice and are glad to do the will of their Creator. They work truthfully, for their action is truth. The moon He ordered that she should renew herself as a crown of beauty *for those whom He sustains from the womb* (the Jewish people), and who will, like it, be renewed in the future, and magnify their Maker in the name of the glory of His kingdom. Blessed art Thou, O L-rd, who renewest the moons. **Sanhedrin 42a**

C.

תנו רבנן: בזמן שהחמה לוקה - סימן רע לעובדי כוכבים, לבנה לוקה - סימן רע לשונאיהם של ישראל, מפני שישראל מונין ללבנה ועובדי כוכבים לחמה. סוכה כט.

Our Rabbis taught, When the sun is in eclipse, it is a bad omen for idolaters; when the moon is in eclipse, it is a bad omen for Israel (euphemistically: the enemies of Israel), since Israel reckons by the moon and idolaters by the sun. **Sukkah 29a**

VI. The Stars and Constellations

(ישעיהו מ"ט) ותאמר ציון עזבני ד' וד' שכחני. היינו עזובה היינו שכוחה אמר ריש לקיש, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, אדם נושא אשה על אשתו ראשונה - זוכר מעשה הראשונה, אתה עזבתני ושכחתני. - אמר לה הקדוש ברוך הוא: בתי, שנים עשר מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה - וכולן לא בראתי אלא בשבילך ואת אמרת עזבתני ושכחתני? . . . ברכות לב:

But Zion said, The L-rd hath forsaken me, and the L-rd hath forgotten me. (Isaiah 49:14) Is not "forsaken" the same as "forgotten?" Resh Lakish said: The community of Israel said before the Holy One, blessed be He: Sovereign of the Universe, when a man takes a second wife after his first, he still remembers the deeds of the first. You have both forsaken me and forgotten me! The Holy One, blessed be He, answered her: *My daughter, twelve constellations have I created in the firmament, and for each constellation I have created thirty hosts, and for each host I have created thirty legions, and for each legion I have created thirty cohorts, and for each cohort I have created thirty maniples, and for each maniple I have created thirty camps, and to each camp I have attached three hundred and sixty-five thousands of myriads of stars, corresponding to the days of the solar year, and all of them I have created only for thy sake, and you say, "You have forgotten me and forsaken me!" . . . Berachos 32b*